

SEURAAVA ASKEL 2

**Maatilatalouden kehittämishanke
1.8.2000-30.9.2003**

Hankkeen toiminnan kuvaus ja toiminnan arviointia

LOPPURAPORTIN LIITE

ProAgria Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus
Juha Hämäläinen
30.9.2003

Seuraava Askel 2- kehittämishanke

Sisällysluettelo

	Sivu
Hankkeen perustiedot	3
1. Hankkeen tausta	4
2. Hankkeen toimintaympäristö	4
3. Hankkeen tavoitteet	5
4. Hankkeen toteutus	6
4.1. Hankkeen organisointi	6
4.2. Tiedotus ja materiaalin tuotanto	7
4.3. Eri osioiden toiminta	8
4.3.1 Yleistä toiminnasta	8
4.3.2. Laatuosio	8
4.3.3. Eläinten terveydenhuolto-osio	10
4.3.4 Investoivan tilan osio	11
4.3.5.Hallittu sukupolvenvaihdos-osio	12
5. Hankkeen tulokset	13
6. Hankkeen toiminnan ja tulosten arviointia	13
6.1. Yleistä	13
6.2. Laatuosio	13
6.3. Eläinten terveydenhuolto	14
6.4. Investointia suunnittelevan tilan osio	14
6.5. Hallittu sukupolvenvaihdos-osio	14
Liite Viljelijäkyselyn tulokset: plussat ja miinukset	15

Seuraava Askel 2- kehittämishanke

Vastuuorganisaatio	ProAgria Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus ry
Projektin johtaja	johtaja Tapio Kurki p. (06) 8312 200, GSM 0400 661 561, fax. (06) 8310 269 s-posti tapio.kurki@maaseutukeskus.fi Rantakatu 5 , 67100 KOKKOLA
Projektipäälliköt	MMM Marko Puhto 1.8.2000-16.3.2001 MMM Juha Hämäläinen 1.10.2002-30.9.2003 p. (06) 8312 200, GSM 0400 126 335, fax. (06) 8310 269 s-posti juha.hamalainen@maaseutukeskus.fi Rantakatu 5 , 67100 KOKKOLA
Toteuttamisaika	1.8.2000-30.9.2003 (jatkoaika 1.10.2002-30.9.2003)
Alue	ProAgria Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskuksen toimialue
Tärkeimmät yhteistyötahot:	Keski-Pohjan Juustokunta, Osuuskunta Maitokolmio, Kaustisen Osuusmeijeri, Laaksojen Maitokunta, MILKA, Pohjolan Maito Osk, Valio Oy, A-tuottajat Oy, Snellmanin Teurastamo Oy, Pouttu Oy, MTK Keski-Pohjanmaa, Keski-Pohjanmaan Maaseutuakatemia, Keski-Pohjanmaan Keinosiemennysosuuskunta, SKJO, alueen kunnat, Pohjanmaan TE-keskus, Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus
Ohjausryhmän jäsenet	
Kaustisen seutukunta:	Mv. Heikki Liinamaa, Toholampi Mv. Terho Paavola, Kaustinen
Kokkolan seutukunta:	Kunnanjohtaja Timo Mämmi, Kälviä, varalla kunnanjohtaja Matti Uusi-Rauva, Lohtaja
Ylivieskan seutukunta:	Maaseutujohtaja Paavo Hietala, Sievin kunta, - 30.6.2002, sen jälkeen varajäsenenä Maaseutusihteeri Anti Pulkkinen, Kalajoen kaupunki 1.7.2002-
Nivala-Haapajärvi-stk: Maitosektori:	Mv. Marko Saartoala, Reisjärvi Neuvonta-agrologi Olavi Koskimäki, Valio Seinäjoki - 31.12.2002 Toimitusjohtaja Marko Puhto, Keski-Pohjan Juustokunta 1.1.2003- varalla tuotantoneuvoja Sanna Jokela, Keski-Pohjan Juustokunta
Lihasektori:	Johtaja Sinikka Hassinen, A-tuottajat
Keski-Pohjanmaan Maaseutuakatemia:	Rehtori Pekka Huovinen, varalla Jarmo Matintalo
MTK Keski-Pohjanmaa: TE-keskukset	Toim.joht. Jouni Jyrinki Agronomi Marko Puhto - 31.7.2002, Pohjanmaan TE-keskus MMM Sirkku Wacklin, 1.8.2002- varalla projektisihteeri Tom Saksa
Maaseutukeskus:	Joht. Tapio Kurki, ohjausryhmän puheenjohtaja Toimistosihteeri Saila Sulonen, ohjausryhmän sihteeri - 30.6.2002 Suunn.agr. Juha Hämäläinen, ohjausryhmän sihteeri 1.7.2002 -

1. Hankkeen tausta

Vuoden 1996 lopulla valmistui Keski-Pohjanmaalle alueellinen maatalousstrategia ensimmäisenä maassamme. Vuosina 1998-1999 maatalousstrategia päivitettiin Keski-Pohjanmaan Maaseutustrategiaksi. Hanketoiminta on ollut keskeinen strategian käytännön toteutuksen työkalu. Keski-Pohjanmaan Maatalousstrategia toteuttamiseksi vuoden 1999 alusta käynnistettiin nautakarjatilojen ongelmiin keskittyvä Seuraava Askel -niminen maatilatalouden kehittämishanke. Hanke oli myös keskeinen työkalu kansallisen elintarviketalouden laatustrategian toteuttamisessa. Hankkeeseen osallistui 152 tilaa, jotka kaikki kävivät laatujärjestelmäkoulutuksen ja lisäksi jonkun toiminnan osa-alueen kehittämiseen paneutuvan osion. Kehittämisaalueita olivat navettojen olosuhteet, lehmien elinikäistuotoksen parantamisryhmä, naudanhäntäseurojen ryhmä, seosrehuryhmä ja kasvinviljelyn tuotantokustannusten alentamisryhmä. Lisäksi hanke järjesti runsaasti teemapäiviä ja tuotti neuvontamateriaalia.

Seuraava Askel -hankkeesta saadut kokemukset olivat hyviä ja saman tyyppiselle maataloutta kokonaisvaltaisesti kehittäväälle hankkeelle koettiin alueella olevan edelleen tarvetta.

Keski-Pohjanmaan asemaa maitomaakuntana ja alan johtavana kasvukeskuksena haluttiin edelleen vahvistaa ja turvata siten osaltaan jalostuskapasiteetin säilyminen maakunnassa. Erityisesti tarvetta tunnettiin olevan maatiloiden toiminnan hallinnan kehittämisessä, erityisesti liiketaloudellisen osaamisen kehittämisessä. Tuotantoa haluttiin kehittää niin taloudellisesti, ympäristöllisesti kuin sosiaalisestikin kestäväällä pohjalla. Uudesta kehittämishankkeesta haluttiin sateenvarjotyyppinen hanke, jolla keskipohjalaista maataloutta voitaisiin kehittää monipuolisesti ja joka paikkaisi merkittävimpiä pienempiin aihealueisiin keskittyvien kehittämishankkeiden jättämiä aukkoja. Näihin lähtökohdista lähdettiin suunnittelemaan uutta kehittämishanketta vuonna 1999.

2. Hankkeen toimintaympäristö

Keski-Pohjanmaa on monien rajojen rikkoma maakunta. Valtion hallinnon tarpeisiin luotu maakunta- ja muuta kautta syntyneiden organisaatioiden rajat eivät käytännössä yhdy koskaan. Kun Seuraava Askel 2 -hankkeen toiminta-alueena päädyttiin vastuuorganisaation, Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskuksen toimialueeseen, merkitsi se samalla rahoituksen hakemista kahdesta TE-keskuksesta. Alueen maantieteellisesti pienestä koosta huolimatta mm. alueelta hankkii maitoa kuusi meijeriosuuskuntaa ja merkittävämmässä määrin lihaa kolme lihanjalostajaa. Alueen toimijoiden suhteellisen suuri määrä on asettanut Seuraava Askel 2 -hankkeen toiminnalle merkittävän haasteen erityisesti maatiloiden laatutyön osalta.

Hanke jakautui Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan TE-keskusten ja kahden tavoiteohjelman (tavoite 2 ja Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelmat) alueella. Siten toiminnallisesti yhtenäinen hanke jakautui hallinnollisesti neljäksi hankkeeksi.

3. Hankkeen tavoitteet

Seuraava Askel 2 hankkeen päämäärä oli vauhdittaa keskipohjalaisten tilojen sopeutumista toimintaympäristön muutoksiin ja turvata siten maatilojen kilpailukyvyn säilyminen. Tavoitteiksi purettuna se nähtiin tarkoittavan seuraavia asioita:

- Maatilat kehittävät toimintaansa suunnitelmallisesti tilan omista lähtökohdista
- Kansallisen laatustrategian toteuttaminen alueella
- Maatilan riskienhallinnan kehittäminen
- Liikkeenjohdollisen osaamisen parantaminen
- Yksikkökustannusten muodostumisen ja niiden vaikutusten tiedostaminen
- Laajentavien tilojen työmäärien hallinnan edistäminen ja ratkaisujen etsiminen
- Tilakohtaisen kannattavuuden parantaminen
- Investointien ennakosuunnittelun parantaminen
- Tilakoon hallittu kasvattaminen
- Eläinten ennaltaehkäisevä terveydenhuolto on osa normaalia toimintaa
- Aloittavien maatilayrittäjien toimintaedellytysten turvaaminen
- Sukupolvenvaihdosten suunnitelmallisuuden parantaminen
- Maatilojen välisen yhteistyön kehittäminen

Hanke on toiminut jakautuneena osa-hankkeisiin (osioihin), joilla on ollut em. tavoitteista johdetut omat konkreettiset tavoitteensa. Näitä osioita ovat olleet laatuosio, eläinten terveydenhuolto-osio, investoivan tilan osio ja hallittu sukupolvenvaihdososio.

Laatuosion tavoitteena oli kouluttaa viljelijöitä kolmella eri tasolla. Tasoja olivat yrityskohtaiset laatusopimuskoulutukset, yleiset, eri tuotantosuunnille tarkoitetut laatujohtamiskoulutukset, joiden tavoitteena oli aikaan saada laatujärjestelmiä tiloille sekä aiemmin laatujohtamiskoulutuksen laatineiden tilojen jatko-ohjaus. Pääpaino oli laatujohtamiskoulutuksissa, jatko-osiota toteutettiin suunnitelman mukaisesti pilottiryhmän verran. Sopimuskoulutuksista luovuttiin keväällä 2001, kun oli todettu yritysten laatusopimuskoulutuksiin liittyvät tarpeet ongelmallisiksi toteuttaa hankkeen puitteissa ja aikataulussa.

Eläinten terveydenhuolto-osiolla tavoiteltiin tuotantokustannusten alentamista eläinten tuotantoaikaa pidentämällä ja hiehon kasvatuskustannuksia alentamalla. Lisäksi tavoitteena oli, että hankkeen päättyessä kuntien eläinlääkäreillä olisi valmiudet toteuttaa tilakohtaista ennaltaehkäisevää terveydenhuolto-työtä. Samoin tavoitteena oli, että eri organisaatioiden neuvot tuntevat ennaltaehkäisevän terveydenhuollon periaatteet ja siihen liittyvät toiminnot tiloilla ja heidän yhteistyönsä eläinlääkäreiden kanssa lisääntyy. Lisäksi osioissa tavoiteltiin pienryhmätoiminnan vakiintumista maitotilaneuvonnan yhdeksi työtavaksi.

Investoivan tilan osion tavoitteina olivat investointien ennakosuunnittelun parantaminen ja sopeuttaminen tilan voimavaroihin, pellon ja kotieläintuotannon yhteen sovittaminen, tilakohtaisten laskelmien laadun parantaminen, tilarakenteen parantaminen ja viljelijöiden välisen verkoistoitumisen edistäminen.

Hallittu sukupolvenvaihdososiossa tavoitteena oli lisätä sukupolvenvaihdoksia sekä jatkajan toimintaedellytysten ja luopujien joustavan luopumisen varmistaminen panostamalla etukäteissuunnitteluun.

Hankkeen määrälliset tavoitteet ja niiden toteutuminen

	Alkuperäinen suunnitelma	Korjattu suunnitelma (TE-keskuksen rahoituspäätöksen muk. tavoitteet)	Tavoitteiden tarkistus syksy 2001	Toteuma
Laatuosio				
Laatusopimuskoulutus	150 tilaa	15 tilaa	7 tilaa	7 tilaa
Laatujohtamiskoulutus	50 tilaa	45 tilaa	35 tilaa	10 tilaa
Laadun jatko-ohjaus	40 tilaa	20 tilaa	20 tilaa	17 tilaa
Terveydenhuolto-osio	80 tilaa	104 tilaa	80 tilaa	66 tilaa
Investoivan tilan osio				
Maidontuotantotilat	50 tilaa			
Lihantuotantotilat	25 tilaa			
Suunnitelma tilan tulevaisuudelle		60 tilaa	60 tilaa	62 tilaa
Investointia suunnittelevien tilojen koulutus		35 maitotilaa 12 lihanautatilaa	47 tilaa	41 tilaa
Hallittu SPV-osio	40 tilaa	58 tilaa	75 tilaa	141 tilaa
Yhteensä	435 tilaa	349 tilaa	324 tilaa	344 tilaa
Hankkeen kustannus-arvio, mk/€	n. 3,6 milj mk.	2.847 tmk		n. 440 t€ (2.615 tmk)

4. Hankkeen toteutus

4.1. Hankkeen organisointi

Hankkeen vastuullisena toteuttajan on toiminut ProAgria Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskus ry ja johtajana on toiminut maaseutukeskuksen johtaja Tapio Kurki. Seuraava Askel -hankkeen henkilöstö siirtyi Seuraava Askel 2 -hankkeen palvelukseen edellisen hankkeen päätyttyä. Kun rahoituspäätöstä ei ollut aloitushetkellä ja sen saaminen näytti venyvän, projektisihteeri Sinikka Väänäsen työsuhte päätettiin 30.9.2000. Eläinlääkäri Matti Rinnekankaalta ostettiin työtä helmikuuhun 2001 saakka. Projektipäällikkönä toimi 16.3.2001 saakka MMM Marko Puhto.

Kun hankkeesta ei projektinpäällikön erotessa ollut vielä päärahoittajan rahoituspäätöksiä, projektipäällikkö päädyttiin korvamaan hankkeen vastuullisen johtajan Tapio Kurjen, kotieläinagronomi Lea Puumalan ja suunnitteluagronomi Juha Hämäläisen muodostamalla "johtotroikalla". Lea Puumalan siirryttyä muihin tehtäviin, suunnitteluagronomi Juha Hämäläinen on oman toimensa ohella toiminut projektipäällikkönä syksystä 2002 lähtien.

Alkuperäinen hankesuunnitelma ei sopinut päärahoittajalle Pohjanmaan TE-keskukselle, sellaisenaan vaan siihen vaadittiin muutoksia pitkin syksyä 2000 ja talvea 2000/2001. Muutosvaatimusten takia hankkeen budjetti pieneni lähes miljoonalla markalla. Leikkausten jälkeen maaseutukeskus totesi risti-riidan hankkeen tavoitteiden ja suunnitellun toiminnan ja rahallisten resurssien välillä niin suureksi,

että hankesuunnitelma on päivitettävä raharesursseja vastaavaksi. Päivitys tapahtui loppukeväästä 2001. TE-keskusten rahoituspäätökset saatiin tämän päivitetyn projektisuunnitelman mukaisesti kesälä 2001.

Hanke on toiminut jakautuneena eri kehittämisosioihin.. Eri osioiden vetäjinä ovat toimineet seuraavat maaseutukeskuksen toimihenkilöt:

Laatujohtamisosio	yritysneuvoja, MMM Tiina Ketola
Terveydenhuolto-osio	kotieläinagronomi Lea Puumala/eläinlääkäri Maria Tirkkonen
Investoivan tilan osio	yritysneuvoja, agrologi Erkki Laide
SPV-osio	talousneuvoja, MMM Heikki Ojala

Osioiden vetäjät ovat toimineet oman toimensa ohella. Eläinlääkärit Maria Tirkkonen (1.9.2001-30.7.2002) ja Reijo Junni (1.-28.2.2002) olivat ainoat hankkeeseen päätoimisesti palkatut työntekijät rahoituspäätöksen saannin jälkeen. Maria Tirkkonen jatkoi tuntityöläisenä saattaen terveydenhuolto-osion toiminnan loppuun.

4.2. Tiedotus ja materiaalin tuotanto

Hankkeesta on tiedotettu kohderyhmälle eli viljelijöille lähettämälle kaikille tiloille hanke-esite loppuvuonna 2000. Lisäksi Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskuksen tiedotuslehdessä on aina ollut Seuraava Askel -hankesivu tai -aukeama. Lehti ilmestyy neljä kertaa vuodessa ja palstatila on saatu hankkeen käyttöön ns. omakustannushintaan. Hankkeen koulutuksista ja tapahtumista on tiedotettu myös tapauskohtaisen harkinnan mukaan sanomalehdissä, meijerien ja teurastamojen tuottajakirjeissä, kuntien maataloustoimistojen lähettämässä kirjeissä, kuntatiedotteissa. Tiedotuskanavan on yleensä valinnut ao. koulutuksen tai tilaisuuden järjestämisestä vastannut henkilö eli yleensä osion vetäjä tai projektipäällikkö.

Rahoittajille ja tärkeimmille sidosryhmille on satunnaisin väliajoin lähetetty tiedote hankkeen toiminnasta ja suunnitelmista. Useimmiten välineenä on käytetty sähköpostia.

Hankkeella on ollut omat www-sivut Maaseutukeskuksen sivuston yhteydessä. Suuren yleisön tietoisuuteen hanketta on tuota sanomalehti-ilmoitusten lisäksi järjestämällä merkittävimpien tapahtumien yhteydessä lehdistötilaisuus tai kutsumalla tiedotusvälineiden edustajia tilaisuuksiin. Eläinten terveydenhuolto oli aihepiiri, joka kiinnosti myös alan ammattilehdistöä. Hankkeen eläinlääkäreitä haastatettiin useisiin lehtiin ja erityisesti Maria Tirkkonen kirjoitti myös itse aktiivisesti ammattilehtiin hankkeen aikana. Hankkeen mediaesiintymisten määrästä ei ole pidetty erillistä kirjanpitoa, mutta hanke on mainittu tiedotusvälineissä ainakin useita kymmeniä jos ei satoja kertoja.

Hankkeen materiaalityöntö painottui luentomonisteisiin ja tilakohtaisiin suunnitelmiin. Painotuotteista ainoa hanke-esitteen lisäksi on yhdessä Tuota Maitoa -hankkeen kanssa keväällä 2002 julkaistu NurmiSanomat.

4.3. Eri osioiden toiminta

4.3.1. Yleistä toiminnasta

Hankkeen toiminnan voi ajallisesti katsoa jakautuvan kolmeen lähes yhtä pitkään ajanjaksoon. Ne ovat

1.8.2000-30.7.2001	Hankesuunnitelman tarkentaminen, markkinointi, toiminnan varovainen aloittaminen.
1.8.2001-30.8.2002	Päivitetyn hankesuunnitelman mukainen toiminta
1.9.2002-30.9.2003	Jatkoaika, toiminta päivitetyn hankesuunnitelman pohjalta, hankkeen päättäminen

Hankkeen toiminta alkoi 1.8.2000. Alkuvaiheen toimintaa leimasi epävarmuus rahoituspäätöksen puuttuessa. Lisäksi projektisuunnitelmaa jouduttiin tarkentamaan useaan otteeseen. Työ painottui neuvotteluihin eri sidosryhmien kanssa ja hankkeen markkinointiin. Syksyn 2000 aikana valmistui hankkeen yleisesite ja se jaettiin alueen kaikkiin maatilatalouksiin. Muita markkinointikanavia projektin alkuvaiheessa ja myöhemminkin ovat olleet mm. Maaseutokeskuksen www-sivut, Maaseutokeskuksen tiedotuslehdet, meijerien tuottajakirjeet ("tonkkaposti"). Sidosryhmille on lähetetty tiedotteita hankkeen kuluessa. Merkittävimmän markkinointipanostuksen tekivät kuitenkin maaseutokeskuksen neuvotat, erityisesti maitotilaneuvotat. Myös meijerien ja teurastamojen tuotantoneuvojen sekä kuntien maataloussihteerien panos oli merkittävä hankkeen markkinoinnissa.

Loppukevällä 2001 "johtotroikan" ja osioiden vetäjien tekemä hankesuunnitelman päivitys vastamaan taloudellisia resursseja vaati melkoisesti voimavaroja, koska kaikki tehdyt suunnitelmat jouduttiin käymään hyvin kriittisesti läpi ja tarvittiin useita neuvotteluja eri sidosryhmien kanssa.

Kun TE-keskusten rahoituspäätökset saatiin kesän 2001 kuluessa ja hanke-eläinlääkäri Maria Tirkkonen pääsi aloittamaan työnsä, hankkeen toiminta pääsi kunnolla käyntiin. Koska hankkeen toiminta-aikaa oli jäljellä vain runsas vuosi, toiminta painottui yhteen talveen. Ajan niukkuus johti tehokkaaseen työskentelyyn, jossa ajankäyttö useissa tehtävissä jäi budjetoitua pienemmäksi. Kaiken toteuttamiseen ei aika yksinkertaisesti riittänyt ja jatkoajan hakeminen hankkeelle oli selviö viimeistään alkukesällä 2002.

Kesällä 2002 todettiin ennakoivaan sukupolvenvaihdosneuvontaan olleen ja olevan lähitulevaisuudessaakin niin suurta kiinnostusta, että Seuraava Askel 2 -hankkeen jatkoksi suunnitellun FARMARI-VALMENNUS-hankkeen sukupolvenvaihdosten edistämiseen varatut varat eivät tulisi riittämään kuin murto-osalle ennakoivasta SPV-neuvonnasta kiinnostuneille. Kun varojakin oli varsin runsaasti käytämättä, päätti ohjausryhmä syyskuussa 2002 hakea hankkeelle jatkoaikaa 30.9.2003 saakka alun perin suunnitellun vuoden 2002 lopun sijasta. Kun hankkeen toiminta oli pääosin suunnitelman mukaisesti lopetettu tai alasajovaiheessa, merkitsi päätös tavallaan toiminnan uudelleen käynnistämistä talvikaudeksi ennen hankkeen toiminnan päättämistä. Loppuajan toiminta painottuikin teemapäivien ja opintoretkien järjestämiseen sekä tilakohtaiseen neuvontaan.

4.3.2. Laatuosio

Laatujohtamiskoulutuksen kesto oli 6 koulutuspäivää, minkä lisäksi koulutukseen on kulunut kaksi tilakohtaista ohjauskäyntiä, kumpikin kestoltaan noin puoli päivää. Ensimmäinen tilakäynti oli neuvonnallinen yleiskäynti ja toinen muutamia kuukausia koulutuksen päättymisen jälkeen tehtäväksi tarkoitettu nk. auditointikäynti. Laatujohtamiskoulutuksista järjestettiin ensimmäisenä perunanviljelijöille suunnattu kurssi. Kaikki viljelijät eivät vielä olleet mieltäneet ostavien keskusliikkeiden kiristyviä vaatimuksia ja osanotto kurssilla jäi toivottua pienemmäksi. Myöhemmät kurssit ovat olleet suunnattuja

maidontuottajille, joskin yksi kurssi toteutettiin kokeiluna, jossa oli mukana myös puutarhatuottajia. Sekakurssi pidettiin osittain, nk. prosessipäivien sekä ensimmäisen tilakäynnin osalta pienryhmä-/pariohjauksena, josta saatiin hyviä kokemuksia koulutusten edelleen kehittämiseksi opetusmetodien monimuotoistamisen suhteen. Laatujohtamiskursseja järjestettiin seuraavasti:

15.3.-7.8..2001	Perunanviljelijät	8 tilaa
20.2.-16.4/27.6.2002	maidontuottajat/marjanviljelijät, 8 tilaa + 1 kohderyhmän ulkopuolinen	
20.3.-25.4.2003	maidontuottajat	3 tilaa

Laadun jatko-ohjaus oli tarkoitettu aiemmin laatujohtamiskoulutukseen osallistuneille ja laatujärjestelmää jo laatineille tiloille. Siihen liittynyt lähipäivä järjestettiin 11.12.2001 ja siihen osallitui 14 henkilöä. Keväällä 2001 Snellmanin teurastamon kanssa aloitettu laatusopimuskoulutus toteutettiin supistettuna. Koulutukseen osallistui 7 tuottajaa.

Hankkeen jäädessä tavoitteistaan jälkeen elintarviketalouden kansallisen laatustrategia toteuttamisessa, koulutuksista säästyneitä varoja käytettiin keväällä ja kesällä valiolaisten maitotilojen opaste-(laatu-) kyltteihin liittyviin auditointikäynteihin. Maitokylttien vaatimukset edellyttävät tilalta laatusopimuksena -koulutuksen lisäksi monia muita lakisäateistä tiukempia toimia. Osallistumalla Keski-Pohjan Juustokunnan tilojen kyltitauditointeihin hanke vei järjestelmällistä laatutyötä eteenpäin yhteensä 51 tilalla.

Muut koulutukset ja teemapäivät

Laatuosiossa pyrittiin järjestämään mm. työturvallisuuteen liittyvä teemapäivä, mutta se jouduttiin perumaan osallistujien vähäisyyden takia Viljelijöiden jaksaminen nousi hankkeen aikana paljon puhuttua ongelmaksi. Siihen liittyen hanke sopi koulutuspaketista henkisen ja fyysisen kunnon kohottamiseksi Kalajoen Diakonaatti Oy:n kanssa. Valitettavasti tämäkään kurssi ei saanut riittävästi osanottajia vaan se jouduttiin perumaan. Niinpä osioissa toteutui ainoastaan seuraava teemapäivä:

Viljelijän hyvinvointi 29.4.2003	Kalajoki	27 osallistujaa
----------------------------------	----------	-----------------

Retket

MTT Ruukin tutkimusasema, perunanviljelijät 3.7.2001, 18 henkilöä

MTT Ruukin tutkimusasema, marjanviljelijät 27.6.2002, 17 osallistujaa

Laatuosiossa toteutettiin lisäksi kysely jo aiempien hankkeiden aikana laatuopetuksiin osallistuneille noin 200 tilalle, joista vastaukset saatiin 15 %lta. Vastausten perusteella kehitettiin hankkeen aikaisten koulutusryhmien toteutustapoja paremmin toiveita vastaavaksi sekä muokattiin jatko-osion sisältöä.

4.3.3. Eläinten terveydenhuolto-osio

Hankkeessa oli mukana 66 lypsykarjatilaa. Kultakin tilata pienryhmäkoulutukseen osallistui yksi tai useampi henkilö. Kaikille tiloille tehtiin terveydenhuoltotilakäynti sekä terveydenhuoltomuistio- ja suunnitelma. Tilojen jakautuminen seutukunnittain ja pienryhmittäin on kohdassa koulutustilaisuudet.

Terveydenhuolto-osion vetäjänä toimi kotieläinagronomi Lea Puumala kesään 2002 saakka ja eläinlääkäri Maria Tirkkonen vei osion toiminnan päätökseen.

Hankkeen terveydenhuoltoeläinlääkärinä toimi 1.9.2001 - 1.8.2002 tuotantoeläinten terveyden- ja sairaanhoidon erikoislääkäri Maria Tirkkonen. Tämän jälkeen hän teki projektin loppuun tuntityönä.

Helmikuuksi 2002 hankkeeseen palkattiin lisäksi terveydenhuoltoeläinlääkäriksi kunnaneläinlääkäri Reijo Junni. Tämä mahdollisti useimpien tilakäyntien tekemisen viljelijöille hyvään aikaan. Junnin palkkaamisen tarkoituksena oli myös antaa edes yhdelle alueen kunnaneläinlääkärille mahdollisuus kouluttautua käytännön terveydenhuoltotyöhön. Tämä osoittautui hyväksi ratkaisuksi. Reijo Junni sitoutui hankkeeseen koko hankkeen ajaksi ja mm. rekrytoi tiloja mukaan, vei viestiä kunnaneläinlääkäreille ja antoi hyviä toteuttamisideoita.

Koulutus- ja pienryhmäpäivien sekä tilakäyntien suunnitteluun ja toteutukseen osallistuivat myös sekä Keski-Pohjanmaan Maaseutukeskuksen maitotilaneuvojat että Keski-Pohjan Juustokunnan, Laaksojen Maitokunnan, Pohjolan Maidon ja Kaustisen osuusmeijerin tuotantoneuvojat.

Pienryhmäkokoontumiset alkoivat marraskuussa 2001 jatkuen seuraavaan syksyyn. Pienryhmät kokoontuivat seuraavasti

Utareterveysryhmä, 13 tilaa,	13.11. ja 4.12.2001, 10.9.2002
Hedelmällisyysryhmä 19 tilaa	8.11. ja 12.12.2001, 11.9.2002
Lehmän ja hoitajan hyvä elämä -ryhmä 14 tilaa	20.11.2001, 9.1. ja 12.9.2002
Korkeatuottoisen lehmän hoito -ryhmä 13 tilaa	22.11.2001, 24.1. ja 13.9.2002
Viides pienryhmä 7 tilaa	10.4., 3.5. ja 17.9.2002

Osion järjestämät teemapäivät

Hedelmällisyyspäivä, 8.12.2000	Kannus	27 osallistujaa
Vasikan alkukasvatuspäivä 23.1.2001	Kannus	105 osallistujaa
Tartuntatautipäivä 15.2.2001	Kaustinen	10 osallistujaa
Vasikkapäivä 12.2.2002	Kannus	37 osallistujaa
Lehmän poikimavaiheen hoito ja sairaudet 22.3.2002	Kannus	45 osallistujaa
Hedelmällisyyspäivä 4.4.2002	Kannus	76 osallistujaa

Eläinlääkäri- ja neuvokoulutus

Hankkeen terveydenhuoltoeläinlääkäri Maria Tirkkonen järjesti kaksi eläinlääkäreiden ja neuvojen koulutuspäivää osana lypsykarjojen kansallisen terveydenhuollon kehittämistä: Äänekoskella 21.2.2002 ja Kälviällä 21.3.2002. Alueen eläinlääkäreitä osallistui myös muiden th-hankkeiden järjestämiin eläinlääkäreiden koulutuksiin. Palaute koulutuksista oli hyvä.

Tilakäynnit

Eläinlääkärin terveydenhuoltokäynti tehtiin kaikille hankkeessa mukana olleille tiloille. Maria Tirkkonen teki tilakäyntejä 57 kpl yht. 55 tilalle. Reijo Junni osallistui Maria Tirkkoson kanssa kolmelle tila-

käynnille ja teki omia tilakäyntejä 11 kpl. Osalla tilakäynneistä oli mukana tilan oma kunnaneläinlääkäri.

Tilakäynneillä keskusteltiin kunkin tilan haasteista ja mahdollisuuksista sekä vahvuuksista karjanhoidossa. Tilakäynneistä jäi tunnelmaksi se, että ne koettiin tarpeellisiksi. Viljelijät olivat useimmiten täyttäneet terveydenhuoltotyökirjan etukäteen ja varasivat tilakäyntiä varten sen tarvitseman ajan. Useimmilla tiloilla eläinlääkäri oli koko päivän, 5-7 tuntia. Tilakäynnin perusteella terveydenhuoltoeläinlääkäri teki tilalle terveydenhuoltomuistion- ja suunnitelman. Lisäksi viljelijät saivat materiaalia oman karjansa terveydenhuollon kehittämisen tueksi.

Meijerin neuvot ja maitotilaneuvot tekivät lisäksi osalle tiloista tilakäynnin tilan tarpeiden mukaan. Niillä keskusteltiin ruokinnasta ja/tai lypsystä ja lypsykoneesta.

4.3.4. Investoivan tilan osio

Investoivan tilan osiossa oli tarkoitus järjestää erilliset koulutukset parsi- ja pihattonavettaa suunnitteleville viljelijöille sekä erillinen koulutus lihannaudantuottajille. Hankkeen aloittaessa toimintansa kiivain rakentamisvaihe keskipohjalaisilla kotieläintiloilla oli jo ohi. Koulutuksiin osallistui selvästi suunniteltua vähemmän väkeä. Mm. molemmat navettaryhmät jouduttiin yhdistämään järkevän kokoisen ryhmän saamiseksi.

Osiossa törmättiin myös uuteen piirteeseen, viljelijä ilmoittautui osion mukaan, mutta ilmoitti samalla, että hänellä ei ole aikaa osallistua koulutuspäiviin, mutta hankkeen tilakohtanen työ kiinnostaisi. Koulutuksiin sisältyi kaikkiaan kolme tilakäyntipäivää. Investoivan tilan koulutusosion 41 tilasta peräti 11 toteutui tällä tavoin pelkästään tilakäyntien osalta.

Tulevaisuudensa suhteen epävarmoille tiloille suunnattu puolen päivän tilakäynti, suunnitelma tilan tulevaisuuteen tehtiin 62 tilalle. Muutamilla tiloilla hankkeen muista osioista löytyi heti seuraava kehittämisaskel saman hankkeen puitteissa, useimmiten ennakoiva sukupolvenvaihdos tai laatujohtaminen.

Koulutus

Investoivan tilan koulutus 5p 20.2.-3.5.2001	Toholampi/Kannus	
Navetan suunnitelukurssi, 5 pv, 8.11-5.12.2001	Kannus	11 tilaa
Farmista firmaksi -koulutus, 3 pv, 11.4-2.5.2002	Kannus	14 tilaa
Lypsyrobottikoulutus, 2 pv 18.-25.3.2002	Kannus	5 tilaa + opettajia ja neuvojia

Osion järjestämät teemapäivät

Maatalouden investointituet 8.12.2000	Kannus	34 osallistujaa
(maataloussihteereille ja rakennustarkastajille suunnattu päivä)		
Investointitukipäivät 8.1.2001	Kannus	78 osallistujaa
Investointitukipäivät 12.1.2001	Kaustinen	80 osallistujaa
Tehoa lihantuotantoon 6.2.2001	Kaustinen	49 osallistujaa
Kotoisen viljan päivät 25.4.2002	Kannus	78 osallistujaa
Maitotilan talouspäivä 25.11.2002	Toholampi	10 osallistujaa
Maitotilan talouspäivä 4.12.2002	Veteli	3 osallistujaa
Maitotilan talouspäivä 11.12.2002	Reisjärvi	7 osallistujaa
Maitotilan talouspäivä 16.12.2002	Perho	10 osallistujaa

Maitotilan talouspäivä 22.1.2003	Kalajoki	17 osallistujaa
Maitotilan talouspäivä 23.1.2003	Kannus	13 osallistujaa
Maitotilan talouspäivä 30.1.2003	Kaustinen	11 osallistujaa
Lähiuokaa lehmille 18.2.2003	Perho	69 osallistujaa
Lähiuokaa lehmille 19.2.2003	Kannus	32 osallistujaa
Vauhtia Vasikkaan! 12.3.2003	Kaustinen	20 osanottajaa
Navetan osakorjaukset ja jaloittelutarhat 15.4.2003	Kaustinen	16 osallistujaa

Opintomatkat

Maalis- ja huhtikuussa 2001 toteutettavaksi suunnitellut opintomatkat Tanska-Saksaan ja Ruotsiin jouduttiin perumaan Keski-Euroopassa puhjenneen suu- ja sorkkatauti-epidemian takia. Matkojen ennakkomaksut olivat jo maksettu, mikä rasitti hankkeen taloutta.

Kevään 2003 opintomatkan Keski-Ruotsin navettakohteisiin esti puolestaan Pohjanlahden hankala jäätilanne. Kun perillä oloaika olisi lisäksi jouduttu lyhentämään suunnitellusta, ei suhteellisen pienellä lähtijäjoukolla katsottu järkeväksi lähteä kiertämään maitse Ruotsiin. Osanottajille tarjottiin mahdollisuutta osallistua eteläpohjalaisten "Tuota Maitoa"-hankkeen opintomatkkaan Etelä-Suomen samantyyppisiin navettakohteisiin. Tarjousta ei kuitenkaan kukaan hyödyntänyt.

4.3.5. Hallittu sukupolvenvaihdososio

Osion tarkoitus oli kannustaa sukupolvenvaihdoksiin maataloilla. Lisäksi sukupolvenvaihdosten suunnittelua haluttiin aikaistaa niin, että se tapahtuisi vähintään vuotta, mieluummin useampia vuosia ennen suunniteltua vaihdoksen ajankohtaa. Näin tilan omistajanvaihdos voidaan tehdä useasta näkökulmasta optimaalisesti ja alkavan yrittäjän velvoitteet pysyvät kohtuullisena mahdollistaen kannattavan toiminnan.

Toiminta käynnistyi loppuvuonna 2000. Sen aktiivinen toiminta-aika muodostui muita osioita pidemmäksi. Osion alkuperäinen tavoite osoittautui alimitoitetuksi (58 tilaa). Kaikkiaan hankkeessa suunniteltiin päivän kestävä tiläkäynnin aikana 141 tilan sukupolvenvaihdosta eli tavoite ylittyi 143 %:lla.

Sukupolvenvaihdoksiin innostettiin järjestämällä SPV-päiviä ja -seminaareja eri puolilla maakuntaa. Ne keräsivätkin varsin hyvin väkeä.

SPV-päivä 6.4.2001	Kannus	30 osallistujaa
SPV-päivä 24.10.2001	Kaustinen	35 osallistujaa
SPV-päivä 9.10.2002	Sievi	32 osallistujaa
SPV-päivä 25.3.2003	Kaustinen	56 osallistujaa

5. Hankkeen tulokset

Hankkeen tulokset ja resurssien käyttö on kuvattu seutukuntakohtaisissa loppuraporteissa ja indikaattorilomakkeissa.

6. Hankkeen toiminnan ja tulosten arviointia

6.1. Yleistä

Puutuva hankeohjeistus ja Pohjanmaan TE-keskuksen hankekäsittelijän varovaisuus ja siitä johtuvat osin epärealistiset kustannusleikkausvaatimukset neuvotteluineen vaikeuttivat tuntuvasti hankkeen käynnistämistä. Turhautuminen lienee osin ollut syynä hankehenkilöstön hakeutumiseen muihin tehtäviin. Joka tapauksessa alkuvaiheessa syntyi varsin paljon kustannuksia ilman näkyviä hanketuloksia.

TE-keskusten ilmoitettua uudet rahoitusraamit keväällä 2001 hankkeen uudelleensuunnittelu pääsi kunnolla käyntiin. Hankehenkilöstö ei ollut dokumentoinut toimintaansa ja suunnitelmiaan riittävän tarkasti, mikä aiheutti ylimääräistä työtä. Päivitetyhän hankesuunnitelman mukaisen toiminnan käynnistyttyä toteutusaikaa oli sen verran niukasti jäljellä, että toteutus oli henkilöresurssien rajallisuudesta johtuen varsin tehokasta. Kullakin osiolla oli oma budjettinsa ja vetäjillä vastuu sen toteutumisesta. Näinkin laajan hankkeen taloudellisen tilanteen seuraaminen todettiin vaikeaksi, kun käytössä ei maa-seutukeskusten toimihenkilöiden osalta ollut käytössä ennalta sovittua päivätaksaa vaan talousseuranta perustui todellisiin kustannuksiin. Kustannuslaskentaa ei voitu tehdä täydellisenä kuukausittain ja varsin paljon jouduttiin turvautumaan arvioihin.

Nimetyn, päätoimisen projektipäällikön puuttuminen hankaloitti käytännön johtamista. Sillä saattoi olla merkitystä myös siihen, että osanottoinnostus hankkeen järjestämiin tilaisuuksiin laski hankkeen kuluessa. Selkeän vetäjän puuttuminen saattoi haitata hankkeen profiloitumista ja yhtenäisen ilmeen luomista hankkeen toiminnalle.

Viljelijöiden kokemuksista hankkeesta saadusta hyödystä kartoitti amk-agrologiopiskelija Elina Kontiainen kesän 2003 kuluessa. Tulokset on tiivistetty tämän raportin loppuun.

6.2. Laatuosio

Hankkeen toiminta-alueella toimii useita meijereitä ja teurastamoja tai niiden hankinta-organisaatioita. Alkutuotannon laatutyön vaihe ja taso on niissä kaikissa erilainen. Suunniteltu laatusopimuskoulutus jouduttiin leikkaamaan hankkeesta kun päärahoittaja (Pohjanmaan TE-keskus) ei ollut valmis rahoittamaan hanketta suunnitellun suuruisena.

Ostavaa teollisuutta ei myöskään saatu riittävästi mukaan laatujohtamiskoulutusten markkinointiin, koska ne kokivat omat välittömät tarpeensa viljelijäkoulutuksissa erilaisiksi kuin suunniteltu koulutus. Niinpä laatujohtamisen osanottajamäärät jäivät selvästi tavoitellusta. Lisäksi aihepiirin abstraktisuus vaikeuttaa koulutuksen markkinointia. Välittömiä, konkreettisia tuloksia pystyttiin laatujohtamiskoulutuksissa lupaamaan osanottajille varsin niukasti. Pääsääntöisesti koulutukseen osallistuneet kokivat koulutuksen tarpeelliseksi ja omia näkökulmia tilan hoitamiseen avartaneeksi.

Laadun jatko-ohjauksessa oli ilmoittautuneita tavoitemäärä, mutta muutamat osanottajat joutuivat eriyistä perumaan osanottonsa. Jatko-ohjauspäivästä tilakäynteineen saatu palaute oli erittäin hyvä, mikä kannustaa jatkamaan vastaavaa toimintaa esim. Farmarivalmennuksen pienryhmissä.

6.3. Eläinten terveydenhuolto

Eläinlääkärin vaihtuminen ja aikapula haittasivat merkittävästi osion toteuttamista.

Maria Tirkkonen siirtyi kunnan eläinlääkäriksi 1.8.2002 ja teki hankkeen loppuun tuntityönä. Tämä hidasti tilakohtaisten terveydenhuoltomuistioden ja terveydenhuoltosuunnitelmien valmistumista. Toisaalta praktiikkatyö antoi uusia näkökulmia th-työhön.

Terveydenhuolto-osio lisäsi omalta osaltaan viljelijöiden, eläinlääkäreiden ja neuvojen tietotaitoa ja kiinnostusta lypsykarjojen terveydenhuoltotyöhön. Myös terveydenhuoltotyötä tukeva neuvonta- ja tilatason materiaali kehittyi eteenpäin.

6.4. Investoivan tilan osio

Investoivan tilan osiossa oli suunniteltu panostettavan koulutuksiin. Koulutusryhmien jääminen pieneksi pakotti yhdistämään ryhmiä ja vesitti tavoitteita tältä osin. Siitä huolimatta erityisesti navetan rakentamisryhmästä saatiin hyvää palautetta. Erityisesti kiiteltiin kouluttajien kykyä tuoda uusia näkökulmia investointisuunnitelmien tarkasteluun.

Koulutukseen osallistuneista osa oli jo varsin pitkällä investointiprosessissaan, vaikka osioon tavoiteltiin mukaan ennen kaikkea investointia harkitsevia viljelijöitä.

Osiossa keväällä 2002 järjestetty lypsyrobottikurssikaan ei vetänyt väkeä odotetusti. Opettajien ja neuvojen kouluttamiseksi kurssi oli kuitenkin hyvin tarpeellinen.

Suunnitelmat tilan tulevaisuudelle osoittautuivat mainioksi työkaluksi viljelijän pyrkiessä selkeyttämään päämääriään.

6.5. Hallittu sukupolvenvaihdos

Hankkeen avulla viljelijät pystyivät perehtymään tilansa sukupolvenvaihdoksen edellytyksiin hyvissä ajoin ennen sen suunniteltua toteuttamista. Myöskin neuvoilla oli aikaa, koska normaalina neuvontapalveluna tehtävät työt oli rajattu hanketyön ulkopuolelle. Niissäkin muutamissa tapauksissa, joissa lopullinen omistajanvaihdos suunniteltiin tehtäväksi ja tilakäyntivuonna, hankekäynti antoi niin luopujille kuin vastaanottajillekin aikaa pohtia sukupolvenvaihdoksen edellytyksiä. Yli kolmanneksessa tiloista sukupolvenvaihdos suunniteltiin tehtäväksi vaiheittaisena. Tilakoon kasvettua harva jatkaja pystyy ostamaan tilaa kerralla. Toisaalta vaiheittaisuudella pystytään tasaamaan verotusta niin ennen sukupolvenvaihdosta kuin sen jälkeenkin.

Saatujen kokemusten pohjalta sukupolvenvaihdosten edistämistä hanketyönä on syytä jatkaa.

Viljelijäkysely kesä 2003

Hankkeen plussat ja miinukset osiottain ja toimintatavoittain

Hankkeesta yleisesti, plussat

- Näkee muita viljelijöitä
- Pystyy vaihtamaan kokemuksia ja saa käytännön vinkkejä
- Aihe oli suunnattu suoraan omaan tuotantosuuntaan
- Luvattu toteutui
- Innostavaa
- Oleellinen tuli tässä ajassa
- Hanke antoi taloudellista hyötyä. Myös vapaa-ajan määrä kasvoi
- Jos jotain tieto kaipasi, sitä sai hyvin
- Projekti antoi puhtia. Systeemit tilalla selkeytyivät
- Osallistumisesta saa aina jotain uutta mukaansa, ja kertaus on opintojen äiti
- Varsinkin nuorille projekti oli varmasti hyödyllinen
- Jäi positiivinen kuva
- Aika ei mennyt hukkaan

Hankkeesta yleisesti, miinukset

- Neuvojat neuvovat ja painottavat suuruutta, mutta kenellä on käytännön kokemusta vastaavan tilan hoidosta?
- Liian suuret ryhmät. Kaivataan päivien sirottamista eri paikkakunnille. Hyvä, jos näkee muiden kuntien viljelijöitä
- Paljon viljelijöitä paikalla, vain pari otti osaa keskusteluun
- Sekava vaikutelma- ei tiennyt missä pitäisi olla ja milloin
- Ei hahmottanut kokonaisuutta. Hajanainen, toisistaan irrallisia aiheita
- Palapelimaisuus: itse sai muodostaa kokonaisuuden
- Kaivataan enemmän konkreettisten neuvojen antamista. Tuntui, että jäi viljelijöiden keskinäisen keskustelun väraan
- Ei konkreettista hyötyä
- Maaseutukeskuksen omasta väestä tieto on saatu äkkiä ammennetuksi. Tarvittaisiin kovatasoisia ammattilaisia vetäjiksi ja/ tai teemapäiville
- Hallinnointi jämäkämmiksi
- Käytännön retki puuttui: yksityisenä henkilönä ei pääse tiloille. Olisi saanut vinkkejä
- Ei miinuksia. Kuitenkaan itse ei koe saaneensa hankkeesta uusia ideoita tilalle. Osallistuvat tilat tulevat monista eri lähtökohdista
- Projektilta odotti enemmän. Toivotaan, että kouluttajat antaisivat enemmän tietoa viljelijöille, ei niin että viljelijät antavat. Enemmän olisi saanut olla ruokintapuolen neuvoja
- Kun itse 20 vuotta sitten olisi tarvinnut vastaavanlaista tietoa, ei tällaisia projekteja järjestetty. Kynnys osallistua olisi ollut suuri.
- Kaivataan vastaavaa hevosen hoidosta
- Missä sikatalous?

- Kaivataan hanketta, joka vertaa Suomen viljelijöiden laajennustapaa naapurivaltioihin

Laatuosion plussat

Laatukäsikirja

- Ulkopuolinen tarkastaa tilaa, tuo toimintatapoihin uusia ajatuksia ja hoksaa jotain uutta, mitä ei itselle ole tullut mieleen
- Asiat saatiin paperilla
- Laatukoulutus toi hyötyä tilalle, varsinkin kun tila markkinoi itse tuotteensa
- Mappijärjestelmälle paljon kiitosta
- Konkreettinen muutos tuli mappijärjestelmään

Tilakäynti

- Sai vaihtaa ajatuksia, vaikka ei uutta tietoa ei saatu
- Vastasi odotuksia
- Tilakäynti oli myös hyödyttävien
- Hyvä, sillä keskitytään vain omiin asioihin
- Työohjeiden teko ja /tai päivitys
- yhteisnavetan työohjeet suunnitteilla

Koulutuspäivät

- Koulutuspäivissä pääsi keskustelemaan muiden viljelijöiden kanssa ja vaihtamaan mielipiteitä ja ajatuksia
- Omalle alalle suunnattu tieto
- Koulutustilaisuus Vetelissä oli toimiva, paikalla oli vähemmän ihmisiä
- Keskustelut oman alan tuottajien kanssa. Osa kouluttajista osasi elävöittää koulutusta hyvin
- Perusasioita

Osio sai ajattelemaan jo vuosia samoin toteutettuja toimintatapoja toisin. Sai uusia ajattelumalleja. Uuden tiedon kautta osaa tiputtaa turhat tavat, työt, pois. Hyöty olisi ollut erittäin suuri, kun koko työporukka olisi ollut mukana.

Laatuosion miinukset

Laatukäsikirja

- Palautteen saaminen laatukäsikirjasta kesti kauan
- Olisi tarvittu enemmän ohjeita käsikirjan täyttöön
- Laatujärjestelmä ei ole valmis, sillä sen ei koettu tuovan tilalle hyötyä. Valmius sen laatujärjestelmän tekemiseen kuitenkin on
- Käytännössä käsikirjaa ei sen enempää tule selailtua
- käsikirjassa päällekkäistä käsittelyä
- Tilalla ei käytännössä ole mitään hyötyä laatukäsikirjasta. Ei näy tuotteiden hinnassa. Sertifikaatin hankkiminen tilalle on liian raskaan työn takana verrattuna sen tilalle tuomaan hyötyyn
- Meijerin laatujärjestelmä näkyy hinnassa, mutta omakohtainen laatujärjestelmän hankkiminen ei näy eikä tunnu missään

Koulutuspäivät

- Hyöty olisi ollut valtava, jos koko työporukka olisi käynyt koulutukset. Kun vain yksi kävi, tieto oli vaikea iskos-taa muillekin
- Enemmän tarkennettua, pidemmälle vietyä tietoa, koskien erikoistuotantoa
- Yhteistyö jalostajan ja maaseutukeskuksen kanssa toi päällekkäistä tietoa
- Puolet oli kertausta
- Ei tarpeeksi tietoa

Tilakäynti

- Tilakäynti oli lyhyt

Langat eivät tuntuneet olleen omissa käsissä. Hukassa oleva olo. KytKentä käytäntöön vaikutti hataralta Pellolla oli kiireinen aika.

Terveydenhuolto-osion plussat

Tilakäynti

- Hyvä, eläinlääkäri oli mukava ja hänen kanssaan tuli hyvin juttuun
- Käynti oli valaiseva
- Eläinlääkäri katsoo tilaa ulkopuolisena. Tilalla oli kaksi eläinlääkärää
- Ajankohta oli hyvä. Kunnaneläinlääkäri ja projektieläinlääkäri kävivät lihakarjan yksitellen läpi, myös lehmät. Saatiin suora apu.
- Uutta puhtia yrittämiseen
- Monia asioita käytiin pohdinnan kautta läpi
- "ääneen ajattelu"
- Ei ollut tiukkaa kaavaa käydä asioita läpi
- Vahvasti omaa tietämystä, varmuutta omaan työhön.
- Yleensä ottaen mahtavaa, että eläinlääkäri tuli tilalle
- Tarpeellisia ja hyviä asioita vasikoihin liittyen tuli ilmi
- Eläinlääkärin käynti oli tarpeellinen, nyt kiinnittää huomiota uusiin asioihin, kuten kuntoluokitukseen.
- Mielenkiintoinen. Oman tilaa näki toisen silmin
- Eläinlääkärin tilakäynti oli parasta koko hankkeessa
- Eläinlääkärin sai valita. Hyvää oli, että eläinlääkäri oli tuttu, molemmat uskalsivat sanoa, mitä ajattelivat
- Käytännönläheinen tilakäynti. Käytännönvinkeistä paljon irti → muutoksia
- Kuntoluokituksen läpikäyminen
- Tilakäynnin jälkeen osaa katsoa omaa karjaa eri tavalla
- Tilakäynnillä keskittyminen omaan tilaan
- Laajensi omaa ajattelua. Hyvä, kun joutui kirjaamaan asiat paperille
- Vaikka tilanteen tilalla tietää, voi tarvita jonkun muun sanomaan asiasta
- Uusi eläinlääkäri näkee jotain, mitä muut eivät ole nähneet
- Vahvasti kuntoluokitusta, antoi itsevarmuutta. Kyltti saatiin tienvarteen
- Utareterveys on parantunut
- Konkreettinen apu saatiin, sillä tilalta löytyi piilevä sorkkatulehdus, ruokinnan tarkennuksella tilanteesta päästiin.
- Tarpeellisia ja hyviä asioita vasikoihin liittyen tuli ilmi. → muutoksia vasikkapuoleen
- Vasikkapuoli saatiin tuloksena tehtyä hyväksi
- Konkreettisesti oppi katsomaan kuntoluokitukset.
- Tiinehtyvyys parantunut
- Yhteenveto tilan tilasta, hahmottaa tilanteen paremmin. Nykyään eläinlääkäri tekee tiineystarkastukset. Tilalla tehdään myös progesteronitestit
- Terveysraportit parantuneet
- Vasikkapuolelle kokeiltiin muutosta
- Tulevaisuudessa eläinlääkäri osallistuu tiineystarkastuksiin ja hedelmällisyyden hoitoon
- Laatuasiat kuntoon: tila saa maitotilakyltin.

Pienryhmätoiminta

- Pienryhmätoiminta oli mukava, kuten teemapäivätkin toimivia
- Uutta tietoa tuli ja vanhaa tietoa päivitettyä ja kerrattua
- Mukava kun viljelijät saivat jakaa kokemuksia toistensa kanssa
- Herätti keskustelua, järjestäjä oli ammattitaitoinen
- Sai vinkkejä muilta viljelijöiltä
- Selvisi, että muillakin on samanlaisia ongelmia
- Kertaus on opintojen äiti. Osio vahvisti omia toimintatapoja ja ajatuksia
- Kotitehtävät ok.
- Paljon asiaa
- Pienryhmätoiminta oli mielenkiintoinen, syntyi paljon hyviä keskusteluja, joiden pohjalta sai uusia ideoita
- Mukava. Pienryhmätoiminnasta sai paperipuolen tiedon kertausta
- Pientä oppia, lähinnä kertausta
- Pienryhmätoiminta avasi mahdollisia tulevia ongelmia, ja niitä purettiin valmiiksi

Teemapäivät

- Teemapäivät olivat hyviä
- Hyvää lisätietoa
- Innostavia, oma kokemus sai vahvistusta
- Antoivat hyvää tietoa
- Jonkin verran konkreettista hyötyä
- Teemapäivillä tuli ilma tuttuja asioita, mutta eniten hyötyäkin sai

Eri toimintatavat olivat tasapuolisia, ei voi sanoa saaneensa jostain tietystä toimintamallista enemmän hyötyä kuin toisesta.

Kaikkia toimintatapoja tarvittiin.

Terveydenhuolto-osion miinukset

Tilakäynti

- Vaikka eläinlääkäriin tilakäyntiin oli varattu paljon aikaa, tuntui että aika loppui kesken..
- Terveydenhuoltomuistioita ei ole lähetetty tiloille
- Tilakäynnille olisi tarvittu henkilö, jolla on myös käytännönkokemusta
- Muistettava, että tilakäynnillä on sanottava sekä hyvät että huonot asiat
- Liikaa aikaa kuntoluokituksiin, neuvoja olisi hoitanut saman asian.
- Pieniin asioihin takertuminen. Ristiriitaista tietoa rasva- ja valkuaispitoisuuksista. Jäi olo: "olen tehnyt kaiken väärin". Asia jäi vaivaamaan.
- Painotus väärä

Pienryhmätoiminta

- Odotti oppivansa enemmän. Ei hintansa arvoinen?
- Ei valaissut asioita enempää
- Olisi kaivattu enemmän tietoa kouluttajalta, kouluttaja kertoo, ei viljelijät.
- Vain vanhan kertausta
- Ensimmäisenä päivänä olisi kaivattu perehtymistä omaan valintaan enemmän (ryhmät)
- Kaivattiin selviä esitelmää sen sijaan, että oli vain viljelijäryhmäkohtaisia keskusteluja
- Mihin jäi alussa puhuttu neuvojan tilakäynti?
- Sekavat ryhmät, ei tiennyt missä piti olla ja milloin
- Pienryhmätoimintaan ei enää aio osallistua. Toiminta perustui siihen, että viljelijöiltä kyseltiin, mitä he tekevät
- Itsestään selvyyksien läpikäymistä

Teemapäivät

- Hedelmällisyyspäivä oli jossittelua. Lopputulos oli, että mahdollisten ongelmien syy on viljelijä
- Olisi tarvittu vaihtoehtoja kauan alalla olleille
- Suurempi hyöty tuli todennäköisesti nuoremmille viljelijöille
- Osassa tapahtumista oli liikaa osallistujia mukana
- Teemapäiviinkin tarvitaan tietoa ulkomailta ja kunnon tietoiskuja
- Ei sinänsä uusia vinkkejä vaan vanhan kertausta
- Kertausta asioista olisi hyvä saada jonkin ajan kuluttua

Osio varmaan hyödyllisempi sellaiselle, joka ei ole oma-aloitteisesti ottanut asioita aikaisemmin selvää ja ollut kiinnostunut vastaavista asioista.

Täysi maksu, vaikka pystyi osallistumaan vain puoleen tapahtumista.

Ne, jotka todella tarvitsisivat ohjaamista terveydenhuoltoasioista, eivät lähde mukaan.

Investointia suunnittelevan tilan osion plussat

- Tilakäynnillä käytiin läpi käytäntöä, konkreettista tietoa. Ei niinkään rakentamisesta.
- Eläinlääkärin tilakäynnistä oli huomattava hyöty peruskorjausta suunnittelevalle parsinavetalle. Parret ja karsinamallit piirrettiin.
- Tilakäynti on hyvä, mukana sikalarakennussuunnittelija Etelä-Pohjanmaalta
- Tilakäynti hyvä, koska joku ulkopuolinen pääsee tarkastelemaan tilan tilannetta, itse ei aina näe kaikkea.
- Käytiin läpi eri mahdollisuuksia kehittää tilaa, investoinnit eivät kuitenkaan oleet ajankohtaiset, mutta tuloksia voidaan mahdollisesti hyödyntää jossain myöhemmässä vaiheessa.
- Selkeytti tilannetta paljon, kun asiantuntija oli paikalla
- Sai rauhassa pohtia asioita
- Mielenkiintoisia tilaisuuksia
- Koulutustilaisuuden hyviä, kun näkee muitakin saman alan ihmisiä
- Tilaisuudet ovat hyviä kokemuksia, niistä saa neuvoja sekä viljelijöiltä että kouluttajilta
- Koulutustilaisuudet olivat hyödyllisimpiä, varsinkin tiedot uusista suosituksista
- Koulutustilaisuudet olivat kattavia
- Koulutustilaisuuksien järjestelmällisyys oli hyvä
- TE- keskuksen mukana olo hyvä, konkreettisia neuvoja mm. luvista ja etenemisprosessista
- Parasta oli, että mukana oli muita viljelijöitä
- Paras anti ja hyöty tulivat viljelijöiden välisistä spontaaneista keskusteluista
- Osio vaikutti tilan suunnitelmiin, pihattoa ei rakenneta
- Teemapäivillä vahvistui suunnitelma apevaunun hankkimisesta
- Farmista firmaksi kokonaisuus antoi myös uutta tietoa

Hyödyn sai samassa suhteessa sekä tilakäynnistä että koulutustilaisuuksista.

Rakennuspuolella olisi kuitenkin kaivattu tietoa vaihtoehtoista. Nyt olisi pitänyt tietää selkeästi, mitä haluaa.

Investointia suunnittelevan tilan osion miinukset

- Osiossa painotettiin suuruutta
- Tuotannon pitäisi siis olla mahdollisimman suurta: paljon työvoimaa, toiminnot ulkoistettuja ja viljelijät työnjohtajia. Tilalla tultiin siihen tulokseen, ettei mitään muutosta entiseen tehdä, sillä tähän malliin ei voida uskoa.
- Tilakäynnille ei oltu valmistauduttu itse, joten ei osattu kysyä kaikkea mitä olisi pitänyt
- Ei käyty läpi rahoitusohjelman käyntiinlähtöä ja sen toimimista
- Koulutuksessa ei käyty tarpeeksi rakentamiseen liittyviä seikkoja läpi
- Tieto pitäisi saada pari vuotta ennen investointia, jotta osattaisiin lisätä karjamäärää oikeassa suhteessa ja saada uusi navetta heti optimaaliseen käyttöön.
- Investointisuunnitelmat eivät olleet ajankohtaiset. Ehkä tulevaisuudessa osion antia voidaan hyödyntää paremmin.
- Teemapäivillä oli suhteellisen vähän uutta asiaa
- Sikapuolella tarvitaan enemmän vierailuja muille tiloille, jolloin voidaan vaihtaa kokemuksia ja mielipiteitä eri ratkaisuista. Teemapäivät liittyivät kaikki nautoihin.

Hallittu sukupolvenvaihdososion plussat

Tilakäynti

- "Mahottoman hyvä". Tulevaisuudessa tulevat ottamaan yhteyttä
- Asiantuntevaa palvelua
- Huomasii, että tilakäynnin suoritti alansa spesialisti, joka tuntee kaikki kiemurat. Iso apu
- Tilakäynti kaikin puolin asiallinen ja antoisa
- Kaikki vaihtoehdot käytiin läpi
- Kaikki tehtiin perusteellisesti ja varman päälle
- Paljon tietoa, laidasta laitaan
- Ratkaisut tehtiin niin, että jatkajan on hyvä ja helppo jatkaa sukupolvenvaihdoksen jälkeen
- Ei tarvittavaa tietoa saa muualta
- Tyytyväinen tilakäyntiin kaikin puolin
- Selvyys siitä, mitä tehdä ja miten
- Tilakäynti hyödyllinen. Se selkeyttää tilan tilannetta ja näin osaa suunnitella asioita eteenpäin
- Tilakäynnistä paljon hyötyä ja tietoa jatkajille
- Tilanteesta ja vaihtoehdoista pystyi keskustelemaan vapaasti

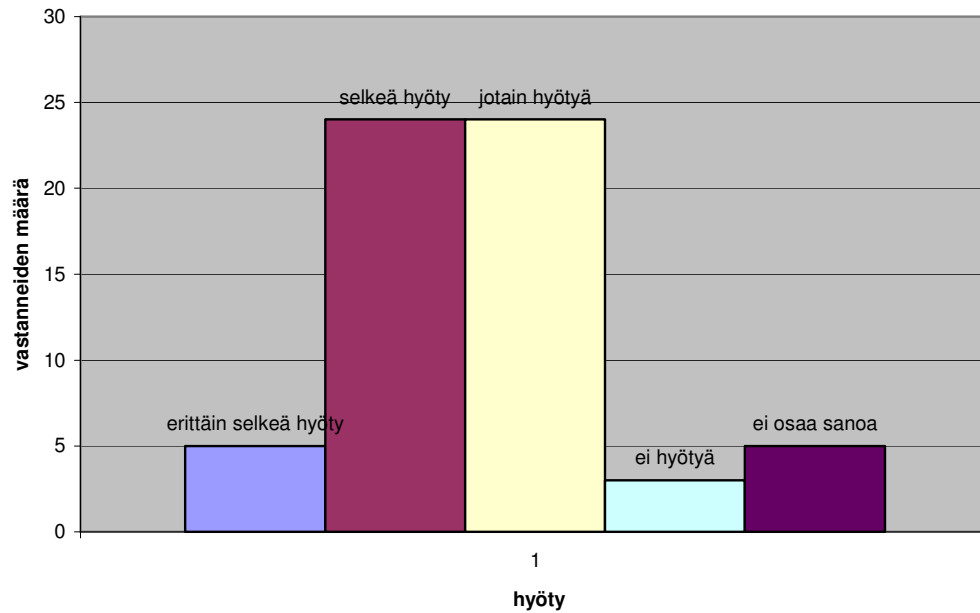
Teemapäivä

- Paljon asiaa tuli esille
- Teemapäivässä yleistä tietoa, hyvä tilaisuus
- Varsinkin taloudellista hyötyä
- Aikaisemmin ei asiaan liittynyttä tietoa lainkaan.
- Teemapäivä oli hyödyllinen ja ilmi tuli tärkeitä asioita
- Teemapäivässä selvisi, miten asiat kannattaa hoitaa
- Teemapäivä antoisa, sai uutta tietoa, ratkaisi tilanteen, ja sen miten sukupolvenvaihdos kannattaa tehdä
- Konkreettista hyötyä kaikin puolin
- Konkreettisia neuvoja, joita ilman olisi tehty virheitä

Ja miinukset

- Verotuspuolesta tarvitaan vielä lisätietoa
- Teemapäivät eivät sopineet omaan tilanteeseen
- Teemapäivässä paljon uusia asioita, joita ei kuitenkaan muista sen pitemmälle...
- Liikaa paikkoja, mihin itse pitää toimittaa papereita, ja ottaa kopioita

Kyselyyn vastanneiden mielipide hankkeen antamasta kokonaishyödystä

Osanottajien kokema osion toiminnan merkitys itselle

vastanneiden määrä, kpl

